

Başəri idealların işığında

Çingiz Aytmatov-95

НЫҢҮ ҰЛЫМЫН

Bu günlərdə (25.12.2023) TÜRKPA-nın təşkilatçılığı ilə qırğız xalqının böyük söz sənətkarı, dünya şöhrətli yazıçı Çingiz Aytmatovun 95 illiyinə həsr olunmuş yubiley tədbiri keçirildi. Tanınmış elm və ədəbiyyat adamlarının, Ç.Aytmatovla bu və ya digər şəkildə bağlı olan insanların cəmləşdiyi konfransı giriş sözü ilə TÜRKPA-nın baş katibi Mehmet Sürəyyə Ər açaraq iştirakçıları səmimiyyətlə salamladı və Ç.Aytmatovun türk dünyası üçün, həmçinin, dünya ədəbiyyatı üçün kim olduğu barədə dəyərli fikirlərini söylədi. Sonra o, tədbiri aparmaq üçün sözü Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı Hikmət Məmmədova verdi. H.Məmmədov hələ orta məktəb illərindən Ç.Aytmatov əsərlərinin "acgöz" oxucusu olduğunu bildirərək onun bənzərsiz yaradıcılığından doymadığından, sonradan şəxsən tanış olub dahi yazıçı ilə görüşməyindən ürək dolusu sevgi ilə danışdı və ilk sözü Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, xalq yazıçısı Anara verdi. Özündən öncə atası Rəsul Rza ilə dostluq etmiş

Ç.Aytmatov haqqında maraqlı xatirələrini söyləyən Anar onun fenomenal şəxsiyyətinə və bənzərsiz yaradıcılığına - millilikdən bəşəriyyətə yüksələn bədii təfəkkürünə, fəlsəfi idrakına məxsusi dəyər verdi.

Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktotı Raimkulova Ç.Aytmatovun türk xalqlarının hər biri üçün eyni dərəcədə əziz və doğma olduğunu vurğulayaraq onun dünya çapında sevilə-sevilə oxunmasının bezi səbəblərinə aydınlıq gətirdi. Natiq, yazıçının iztirablar içində keçən uşaqlıq dövrünün, 2-ci dünya müharibəsi zamanında üzləşdiyi maddi, mənəvi ehtiyaclarının həyat həqiqəti kimi əsərlərində bədii həqiqətə çevrilməsindən danışdı.

AMEA-nın prezidenti, akademik, millət vəkili İsa Həbibbəyli Ç.Aytmatovu türk təfəkkürünün dünya ədəbiyyatına bəxş etdiyi dahi yazıçı kimi dəyərləndirdi, onunla müxtəlif zamanlarda, müxtəlif tədbirlərdə keçən maraqlı görüşlərini xatırladı.

Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Tatarıstandan bu tədbirə

dəvət almış qonaqlar arasında Qazaxıstanın görkəmli yazıçısı Muxtar Şaxanov da vardı. O, Aytmatov əsərlərinin bəşəri sevgi qazanmasının səbəbini elə sevgidə - insana, ümumən hər bir canlıya məhəbbətdə gördüyünü vurğuladı.

Akademik, millət vəkili Nizami Cəfərov Ç.Aytmatovun etnogenetik yaddaşına toxunaraq, onun əsərlərindəki mifopoetikanın haradan qaynaqlandığına aydınlıq gətirdi. O, yazıçının rus dilində yazmasına çox təbii baxdığını söylədi və qıbçaq kökenli türklərin (o cümlədən qırğızların) rus dilinə yeni ahəng, yeni ritm gətirdiyini və bunların ancaq türklərə məxsus olduğunu da qeyd etdi. Sonda akademik belə qənaətə gəldi ki, Çingiz Aytmatovun rus dilində yazdığı Nizami Gəncəvinin fars dilində yazdığı kimi bir şeydir...

Qırğızıstanın Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Kayrat Osmonəliyev Ç.Aytmatovun təkcə qırğız xalqının yox, ümumən türk dünyasının qürur və fəxarət yeri olduğunu vurğuladı. Səfir bu yaxınlarda öz təşəbbüsü ilə Ç.Aytmatovun "Dağlar yığılma" adlı kitabının ilk dəfə Azərbaycan dilinə tərcüməsinə və nəşrinə nail olduğunu da xatırladı.

Manaşünas alim, Ç.Aytmatov Akademiyasının fəxri akademiki, şair-tərcüməçi Adil Cəmil Ç.Aytmatovla iki dəfə - 1995-ci ildə Bışkekədə "Manas-1000" Beynəlxalq yubiley tədbirində, bir də 2008-ci ildə Bakıda onun 80 illik yubileyində görüşdüyünü söylədi. "Manas"la bağlı tərcümə və araşdırmalarının davamında Ç.Aytmatovun dəyərli tövsiyyələrini xatırladı.

Ç.Aytmatov və Azərbaycan mövzusunda qiymətli monoqrafiya ərsəyə gətirən dos. Mehman Həsənlı böyük sənətkarın keçdiyi iztirablı ömür-gün fəsilələrinə və dünyaya səs salan "Cəmilə", "Ağ yağış", "Kassandra damğası", "Əsrə bərabər gün", "Dəniz kənarıyla qaçan alabaş", "Dağlar yığılanda" kimi hekayə, povest və romanlarına qısa bir nəzər salmaqla ədəbin yaradıcılıq potensialına güzgü tutdu.

Tədbirdə Türk Dünyası Ağsaqqallar Birliyinin təmsilçisi Həsən Həsənov, Ç.Aytmatovun Türkiyə tədqiqatçısı Orxan Söyləməz, özbək tədqiqatçısı Əhmədcan Məlibəyev, Tatarıstandan dəvət almış Feysiya Bayramova, Qırğızıstanlı qonaqlar - Abdırəhman Alimbəyev, Esənbay Nuruşev də çıxış edərək Ç.Aytmatovla bağlı xatirələrini və onun əsərlərindəki bəşəri idealları auditoriyanın nəzərinə çatdırdılar.

Sonda Bakı Bələdiyyə Teatrının aktyorları Ç.Aytmatovun "Ana tarla" əsərindən bir parçanı uğurla ifa etdilər.